

COMMISSIE VAN DESKUNDIGEN MESTSTOFFENWET

Jaarverslag 2011

Gerard Velthof, Alterra Wageningen

1. Inleiding

De Commissie van Deskundigen Meststoffenwet (CDM) is op verzoek van het toenmalige ministerie van LNV, het huidige Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I), in het najaar van 2003 ingesteld. De taak van de CDM is om het ministerie van EL&I te adviseren over de onderbouwing van de Meststoffenwet. Gelet op de taak ressorteert de CDM onder de unit Wettelijke Onderzoekstaken (WOT) Natuur & Milieu van Wageningen-UR.

De adviezen van de CDM dienen de basis te zijn voor de inhoudelijke onderbouwing van het beleid. De samenstelling, kwaliteit en werkwijze van de CDM moeten er borg voor staan dat de inhoudelijke onderbouwing, van dat deel van het mestbeleid waarover de CDM heeft geadviseerd, niet ter discussie wordt gesteld. Dit vereist dat de CDM transparant werkt, onafhankelijk en breed van samenstelling is en wetenschappelijk gezaghebbend is.

2. De samenstelling van de CDM

De CDM is een wetenschappelijke commissie met vertegenwoordigers uit de expertisevelden plantaardige en dierlijke productiesystemen, nutriëntenmanagement, economie en milieu. De CDM heeft vijf leden, een secretaris en twee adviseurs (zie box Samenstelling Commissie).

Samenstelling van de Commissie	
Leden:	
Dierlijke productiesystemen	Prof.dr.ir. S. Tamminga Wageningen Universiteit
Plantaardige productiesystemen	Prof.dr.ir. P. Struik Wageningen Universiteit
Milieueconomie	Prof.dr. H. Verbruggen Vrije Universiteit Amsterdam
Maatschappelijk verantwoord ondernemen	Prof.dr. J. Wempe Saxion Hogeschool
Bodem en bemesting	Prof.dr.ir. O.Oenema (tevens voorzitter) Wageningen Universiteit
Secretaris	Dr.ir. G.L. Velthof Alterra, Wageningen UR
Adviseurs	
Plan Bureau voor de Leefomgeving	Dr.ir. H. van Grinsven Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven
Ministerie EL&I	Ir. M.J.C. de Bode Directie Kennis, Ministerie EL&I, Den Haag

3. De coördinatiegroep

De coördinatie van de werkzaamheden en de afstemming met het ministerie van EL&I wordt uitgevoerd door de coördinatiegroep. De coördinatiegroep wordt gevormd door de voorzitter en secretaris van de CDM, de beleidsadviseur (Directie Kennis en Innovatie van het ministerie van EL&I) en een vertegenwoordiger van de Directie Agroketens & Visserij van het ministerie van EL&I.

De coördinatiegroep is in 2011 vijf keer bij elkaar geweest. De voortgang van lopende activiteiten (inclusief die van de werkgroepen) is besproken, alsmede de planning. De coördinatiegroep heeft de begroting van de CDM en haar werkgroepen gemaakt en heeft de financiële uitputting bewaakt.

4. Werkgroepen en activiteiten

Monitoring Mestmarkt

Samenstelling: G.J. Van den Born (PBL, voorzitter), M. de Bode (DK-EL&I), H.H. Luesink (LEI), H. Verkerk (CUMELA), A. Bosma, (EL&I-Dienst Regelingen), O. Oenema (Alterra, secretaris)

Activiteiten

De werkgroep is in 2011 vijf keer bijeengekomen om het werkplan, de werkzaamheden, resultaten en de rapportages van de monitoring mestmarkt over 2010 te bespreken en uiteindelijk te accorderen. Een bijeenkomst is specifiek gewijd aan het identificeren en weghalen van knelpunten in de monitoring. Daarenboven zijn resultaten in detail besproken met medewerkers van het ministerie van EL&I, Dienst Regelingen en de Algemene Inspectie Dienst (AID).

De resultaten van de monitoring geven aan dat niet alle geproduceerde mest is afgezet binnen gestelde regels. Mogelijk is een deel van de geproduceerde mest nog aanwezig in mestopslagen, of dat mest is toegediend zonder registratie. Opvallend was verder dat er meer pluimveemest werd afgevoerd dan geproduceerd en dat er veel minder varkensmest (vooral zeugenmest) van de bedrijven werd afgevoerd dan er volgens de beschikbare gegevens afgevoerd had moeten worden.

In 2012 zal bij de monitoring van de mestmarkt over 2011 extra aandacht worden besteed aan geconstateerde onregelmatigheden.

Producten

Koeijer, T.J. de, M.W. Hoogeveen & H.H. Luesink (2011). Synthese monitoring mestmarkt 2006-2010. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-rapport 116.

Luesink, H.H., P.W. Blokland en J.N. Bosma (2011) Monitoring mestmarkt 2010; Achtergronddocumentatie. LEI rapport 2011-048.

Actualisatie bemestingsadviezen

Samenstelling: H.F.M. ten Berge (PRI, voorzitter), J. Vos (WU), R.L.M. Schils (Alterra), G.L. Velthof (Alterra, secretaris)

Activiteiten

Er is een advies opgesteld over de stikstofgebruiksnorm voor brouwergerst. De werkgroep van de CDM heeft geconcludeerd dat gerst in sommige situaties of jaren, bij hoge opbrengsten, een te laag eiwitgehalte heeft. In die situaties zou met een hogere stikstofgift wel een goede brouwkwaliteit zijn verkregen. Een algemeen hogere norm heeft echter tot gevolg heeft dat

meer nitraat uitspoelt. Daarnaast kan een te hoge stikstofgift ook landbouwkundige nadelen hebben. Er werd geadviseerd om een bemestingsstrategie voor een economisch optimale stikstofgift van brouwerst af te leiden die rekening houdt met het opbrengstniveau en eiwitgehalte en die tevens rekening houdt met landbouwkundige neveneffecten. Dat onderzoek kan deels op basis van bestaande gegevens worden uitgevoerd.

Er is een advies opgesteld over mestgebruik in het najaar. De werkgroep van de CDM heeft geconcludeerd dat er bij eenzelfde mestgift in augustus geen hoger risico van stikstofuitspoeling bestaat bij winterkoolzaad dan bij groenbemesters.

Producten

Advies: Gebruiksnorm voor brouwerst. 18 mei 2011 (Ref. 11/N&M0037).

Advies: Mest in najaar bij Winterkoolzaad. 18 mei 2011 (Ref. 11/N&M0036).

Harmonisatie Ammoniakemissie (NEMA)

Samenstelling: G.L. Velthof (voorzitter, Alterra), M. Hoogeveen (LEI), B. de Haan (PBL, secretaris), C. Van Bruggen (CBS), J. Huijsmans (PRI), K. Groenestein (WUR LR)

Activiteiten

- De rekenmethodiek voor N₂O-emissie uit stallen is aangepast, omdat de toegepaste rekenmethodiek niet voldeed aan de eisen van IPPC. Met de herziene methodiek is de gehele tijdreeks 1990 – 2009 opnieuw doorgerekend; deze resultaten zijn gerapporteerd door Van Bruggen et al. (2011a en b).
- Er zijn drie wetenschappelijke publicaties over het NEMA-model ingediend bij het tijdschrift Atmospheric Environment. Eén publicatie is geaccepteerd en inmiddels gepubliceerd. De andere twee publicaties zijn niet geaccepteerd en bij een ander tijdschrift ingediend.
- Er is bijdrage geleverd aan de review van de Nederlandse methodiek voor berekening van de broeikasgasemissies door UNFCCC in september 2011. Er is een presentatie gegeven over het NEMA-model voor de reviewcommissie van de UNFCCC. Er was weinig commentaar en er zijn geen opmerkingen gemaakt over het NEMA-model in het review rapport. Het NEMA-model is dus geaccepteerd door UNFCCC voor berekening van ammoniakemissie uit de landbouw en lachgasemissie uit stallen.
- De uitgangspunten voor de ammoniakberekening voor 2010 zijn vastgesteld.
- Het conceptrapport “Ammoniakemissie uit dierlijke mest en kunstmest in 2010” is becommentarieerd.

Producten

Bruggen, C. van, C.M. Groenestein, B.J. de Haan, M.W. Hoogeveen, J.F.M. Huijsmans, S.M. van der Sluis en G.L. Velthof, 2011a. Ammoniakemissie uit dierlijke mest en kunstmest in 2009. Berekeningen met het Nationaal Emissiemodel voor Ammoniak (NEMA). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt werkdocument 251. 34 blz..

Bruggen, C. van, C.M. Groenestein, B.J. de Haan, M.W. Hoogeveen, J.F.M. Huijsmans, S.M. van der Sluis en G.L. Velthof, 2011b. Ammoniakemissie uit dierlijke mest en kunstmest, 1990-2008; Berekeningen met het Nationaal Emissiemodel voor Ammoniak (NEMA). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument 250. 110 blz.

Velthof, G.L., C. van Bruggen, C.M. Groenestein, B.J. de Haan, M.W. Hoogeveen, J.F.M. Huijsmans (2012) A model for inventory of ammonia emissions from agriculture in the Netherlands. Atmospheric Environment 46, 248-255.

Velthof, G.L. *Direct and indirect N₂O emissions from agriculture*. Presentatie in het kader van de review van de Nederlandse methodiek om broeikasgasemissies te bepalen op 28 september 2011 in Utrecht.

Actualisatie Mestproductienormen

Samenstelling:

In 2011 zijn activiteiten uitgevoerd door S. Tamminga en F. Aarts.

Activiteiten

Er is een advies opgesteld over het rekenprogramma 'BEX Zoogkoeien'. Er zijn verschillende opmerkingen gemaakt en suggesties gedaan voor verbeteringen..

Producten

Advies: BEX zoogkoeien. 14 december 2011 (Ref. 11/N&M0063)

Toetsing Stoffen

Samenstelling: T.A. van Dijk (NMI, voorzitter), L. de Poorter (RIVM), P. van Beelen (RIVM), J. Struijs (RIVM), L. Posthuma (RIVM), L. van Schöll (NMI) en P.A.I. Ehlert (Alterra, secretaris)

Activiteiten

In Bijlage 1 wordt achtergrondinformatie gegeven over de procedure met betrekking tot het gebruik van afval- en reststoffen als meststof of als covergistingsmateriaal en recente ontwikkelingen. In 2011 zijn drie activiteiten uitgevoerd: i) beoordeling van afval- en reststoffen, ii) studie betreffende de risicobeoordeling van afval- en reststoffen bij gebruik als covergistingsmateriaal en iii) studie betreffende opties voor een Alternatieve Systematiek.

Beoordeling van afval- en reststoffen op gebruiksmogelijkheden als meststof of als covergistingsmateriaal.

Er zijn in 2011 drie nieuwe afval- en reststoffen beoordeeld. Het betrof twee verzoeken om een afval- of reststof te mogen gebruiken als een meststof en een verzoek voor een hulpstof

dat bij vergisting kan worden toegepast. Daarnaast resteerde een verzoek uit 2010 met vier reststoffen bestemd voor covergisting met mest. Van de zes beoordeelde reststoffen, hebben er twee een positief oordeel gekregen en staan inmiddels in bijlage Aa van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet (URMW). De overige vier reststoffen ontvangen een negatief oordeel wegens het ontbreken van informatie. De hulpstof betreft een reguliere EG-meststof en daardoor geen afval- of reststof. Toepassing en plaatsing in bijlage Aa van de URMW is niet nodig.

Studie betreffende de risicobeoordeling van afval- en reststoffen bij gebruik als covergistingmateriaal.

Het bedrijfsleven (LTO-Noord en de Biogas Branche Organisatie) heeft 21 covergistingmaterialen aangemeld voor opname in bijlage Aa, onderdeel IV onder nr. 1 van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet. Dit verzoek is voor het ministerie EL&I aanleiding geweest om de CDM te vragen om een risicobeoordeling uit te voeren van deze 21 afval- en reststoffen. Hieraan heeft het ministerie 6 andere afval- en reststoffen toegevoegd. Tevens is gevraagd om een herbeoordeling uit te voeren van eerder aangemelde stoffen voor opname in bijlage Aa: dit betreft 119 stoffen. Tenslotte werd gevraagd om de wettelijke bepalingen voor covergistingmaterialen in Nederland te vergelijken met die in Vlaanderen (België), Denemarken en Duitsland.

Het ministerie EL&I heeft daarbij tevens verzocht om de mogelijkheden te verkennen van een soepeler vorm van de beoordeling van residuen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Dit raakt de bescherming van de bodem. Daarom heeft het ministerie I&M de Technische Commissie Bodem (TCB) gevraagd advies uit te brengen over de betekenis van een versoepeling van normenstelsels voor de bodem bij toelating van covergistingmaterialen. Daarbij werd verzocht om de adviezen over beide adviezen over covergistingmaterialen van de TCB en de CDM af te stemmen opdat beide commissies kunnen aansluiten op elkaars advies. Omdat normen voor de bescherming van de bodem niet voor alle actieve stoffen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden bekend zijn, zal daarbij een vorm van *expert judgement* nodig zijn. Er heeft afstemming plaatsgevonden tussen CDM en TCB over de criteria voor expert judgement. Deze criteria worden behandeld in hoofdstuk 3 van dit werkdokument. De TCB heeft het advies over covergistingmaterialen uitgebracht (TCB, 2010). Dit advies is betrokken bij de uitvoering van de risicobeoordeling.

De studie is in twee fasen uitgevoerd. In een eerste fase werden door het RIVM drie alternatieven ontwikkeld ten opzichte van die welke het Protocol hanteert. Daarnaast werden de 21+6 stoffen beoordeeld op landbouwkundige en in het bijzonder op milieukundige risico's op te slechte werking of een te groot milieukundig risico. Het aantal stoffen waarover informatie beschikbaar gesteld werd door het bedrijfsleven was zeer laag. Het bedrijfsleven heeft in het algemeen wel stoffen aangemeld maar was niet instaat of bereid om gegevens over productieprocessen, gehalten aan waardegevend bestanddelen en contaminanten te leveren. Daarop is een tweede fase uitgevoerd die gericht was op het verzamelen van noodzakelijke gegevens uit literatuur en databestanden ten einde de beoordeling van de stoffen te kunnen uitvoeren.

De Nederlandse regels voor toelating voor stoffen die als covergistingmateriaal zijn vergeleken met die in Vlaanderen, Denemarken en Duitsland. De regelgeving verschilt

tussen de landen onderling. Belangrijke verschillen t.o.v. Nederland zijn de noodzaak om het digestaat op verontreinigende stoffen te onderzoeken, het aandeel van een stof in het rantsoen en strikte eisen aan sanitatie van hetzij de grondstoffen voor vergisting, hetzij aan het resulterende digestaat.

Aanbevelingen werden gedaan om de studie een bredere toepassing te geven.

Op basis van de resultaten van de studie werd in 2012 twee maal bijlage Aa van de URMW uitgebreid met nieuwe afval- en reststoffen die als covergistingsmateriaal mogen worden toegepast. In mei werden 8 afval- en reststoffen toegevoegd (Staatscourant nr. 8459 van 17 mei 2011), in oktober werden 10 afval- en reststoffen toegevoegd en werden 3 begripsomschrijvingen verruimd (Staatscourant nr. 17194 van 28 september 2011).

Studie betreffende opties voor een Alternatieve Systematiek waarmee het bedrijfsleven afval- en reststoffen kan beoordelen op toepassingsmogelijkheden als covergistingsmateriaal.

Mede op basis van de gesignaleerde knelpunten rond toelating van afval- en heeft de Staatsecretaris van het ministerie van EL&I besloten tot opname van een 'alternatieve systematiek' voor de toetsing van stoffen in de regelgeving. Met deze systematiek zal het bedrijfsleven op basis van een beperkt aantal gegevens kunnen beoordelen of een afval- of reststof geschikt is om te worden gebruikt als covergistingsmateriaal. Die beoordeling zal gebaseerd worden op een analyse van de afval- of reststof.

De voornoemde 'alternatieve systematiek' moest nog worden ontworpen. Een studie is uitgevoerd door WUR, RIVM en NMI. Deze samenwerking heeft geresulteerd in een wetenschappelijk onderbouwd voorstel voor deze 'alternatieve systematiek'. De alternatieve systematiek rubriceert afval- en reststoffen volgens de Europese afvalstoffenlijst door middel van Euralcodes. Per rubriek is verbijzonderd naar een set van covergistingsmaterialen zoals voor de 'alternatieve systematiek' aangemeld door LTO-Noord en de Biogas Branche Organisatie en die nog niet in bijlage Aa van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet waren opgenomen of die bij beoordeling volgens het Protocol een negatief oordeel kregen. Per rubriek worden contaminanten gegeven waarop de afval- of reststof geanalyseerd dient te worden. Bij contaminanten wordt onderscheid aangebracht naar de anorganische en organische microverontreinigingen die door de Meststoffenwet zijn aangewezen en naar residuen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Bij de door de Meststoffenwet aangewezen contaminanten worden opties gegeven voor regulering. Deze opties betreffen volledige overname van samenstellingseisen die gelden voor overige anorganische meststoffen en overige organische meststoffen en varianten daarop die rekening houden met de systematiek die gevolgd wordt bij de beoordeling van afval- en reststoffen volgens het Protocol Beoordeling Stoffen Meststoffenwet, versie 2.1).

Bij de beoordeling van residuen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden zijn ten opzichte van het genoemde Protocol alternatieve systematieken ontworpen (zie studie risicobeoordeling). Het derde alternatief is na beleidsafweging gekozen als nieuwe beoordelingssystematiek inzake milieubezwaarlijkheid. De milieubezwaarlijkheid van residuen is vervolgens onderzocht middels een tweetrapsbeoordeling waarbij de methodiek eerst per onderzocht covergistingsmateriaal de milieubezwaarlijke

gewasbeschermingsmiddelen en biociden identificeert en daarna de maximale concentratie geeft zoals die bij de gebruikelijke procesgang in de covergistingsmaterialen aanwezig mag zijn om uiteindelijk niet milieubezwaarlijk voor de ontvangende bodem te zijn. De notitie omvat geen uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing in het licht van de periode tussen opdrachtverlening en uitvoering.

Per covergistingsmateriaal ressorterend onder de systematiek van de Euralcodes wordt aangegeven op welke residuen van gewasbeschermingsmiddelen of biociden geanalyseerd zou dienen te worden. Tevens wordt aangegeven op welke zware metalen en arseen en organische microverontreinigingen voorgeschreven door de Meststoffenwet dan geanalyseerd dient te worden.

Het onderzoek resulteert in een advies voor opname van afval- en reststoffen die gerubriceerd worden volgens de Euralcode systematiek met identificatie en begrenzing van contaminanten t.b.v. borging van enig milieurisico.

De voorgestelde alternatieve systematiek is besproken met een zevental ondernemingen die handelen in covergistingsmaterialen en met twee ingenieursbureaus met expertise op het gebied van vergisting van o.a. covergistingsmaterialen. Hun zienswijze op de voorgestelde systematiek is gerapporteerd.

Producten

Zeven beoordelingen van afval- en reststoffen op gebruiksmogelijkheden als meststof of als covergistingsmateriaal.

Ehlert, P.A.I., H. Van Wijnen, J. Struijs, T.A. van Dijk, L. Scholl en L.P.R. de Poorter. 2011. Risicobeoordeling van afval- en reststoffen bestemd voor gebruik als covergistingsmateriaal. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument xx. 165 blz. (in concept gereed).

Ehlert, P.A.I., L.R.M. de Poorter, P. van Beelen, J. Struijs, L. Posthuma, L. van Schöll en T.A. van Dijk. 2011. Opties voor alternatieve systematiek voor covergistingsmaterialen. Notitie over de opzet en beoordeling van milieuhygiënische risico's, 126 blz. (in concept gereed).

Review Rekenmodel Gebruiksnormen

Samenstelling: H. ten Berge (PRI, voorzitter), P. Goedhart (Biometris), P. Hoeksma (WUR Livestock Research), G.L. Velthof (Alterra, secretaris),

Activiteiten

Dienst Regelingen en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) maken bij handhaving van het gebruiksnormen gebruik van een rekenmodel. Het ministerie van EL&I heeft CDM gevraagd dit rekenmodel te beoordelen. In 2011 zijn de bij de rekentool gehanteerde foutenmarges beoordeeld, zijn de structuren van het model gecontroleerd en zijn berekeningen uitgevoerd op basis van testbedrijven. Er is een rekenschil ontwikkeld om gevoeligheidsanalyses uit te voeren. Deze analyses vinden in 2012 plaats.

Producten

Review Rekenmodel Mestgebruik. CDM - Tussenrapportage december 2011

Beoordeling praktijkproef bovengronds uitrijden van mest

Samenstelling: J. Huijsmans (PRI, voorzitter), A. van Pul (RIVM), W. Bussink (NMI), L. Sebek (WUR Livestock Research), G.L. Velthof (Alterra, secretaris)

Activiteiten

Het ministerie van EL&I heeft in 2010 en 2011 ruimte geboden voor een praktijkproef, die moest uitwijzen of het mogelijk is de naleving te borgen van managementmaatregelen die bedrijven moeten nemen om de emissie van ammoniak bij breedwerpige bovengrondse toediening van drijfmest voldoende te reduceren. Deze proef werd uitgevoerd door NFW en VBBM. Het ministerie van EL&I heeft aan CDM advies gevraagd of de toegepaste maatregelen leiden tot een vermindering van ammoniakemissie.

De CDM-werkgroep heeft in 2010 een methodiek opgesteld om de ammoniakemissie te berekenen. Bovendien is nagegaan welke gegevens hiervoor nodig zijn en de benodigde gegevens opgevraagd bij NFW en VBBM. Alle managementgegevens waren begin 2011 beschikbaar.

In het voorjaar 2011 zijn de berekeningen uitgevoerd en een concept advies is in juni besproken met de ministeries en vertegenwoordigers van NFW en VBBM. Op basis van deze bijeenkomst is het rapport aangevuld en gereviewed door prof. J.W. Erisman en prof. W. de Vries. Het aangepaste rapport en bijbehorende advies zijn in december 2011 opgeleverd.

De conclusie was dat de stikstofuitscheiding door melkvee op VBBM- en NFW-bedrijven iets lager was dan op vergelijkbare maar gangbare bedrijven. Dit leidt tot minder ammoniakemissie. Deze positieve effecten van de voermaatregelen en intensievere beweiding op vermindering van de ammoniakemissie op VBBM- en NFW-bedrijven waren echter veel kleiner dan de negatieve effecten van bovengrondse mesttoediening. Dit resultaat is mede het gevolg van het feit dat de VBBM- en NFW-bedrijven er onvoldoende in zijn geslaagd de bovengrondse mesttoediening uit te voeren onder weersomstandigheden die leiden tot lage ammoniakemissies.

Producten

Advies met bijlage: Review Praktijkproef. 14 december 2011 (Ref. 11/N&M0064).

Verkenning mineralenconcentraten

Samenstelling: J. Schröder (PRI, voorzitter), P. Groot Koerkamp (WUR Livestock), P. Hoeksma (WUR Livestock), M. van Schijndel (PBL), J. de Hoop (LEI), J. Reijs (LEI), O. Oenema, (Alterra, secretaris)

Activiteiten

Het doel van deze studie was een modelmatige verkenning van de landbouwkundige en milieukundige gevolgen van grootschalige toepassing van mineralenconcentraten als kunstmestvervanger in Nederland. De berekeningen werden door Alterra uitgevoerd onder begeleiding van een CDM-werkgroep. Er zijn twee referentiescenario's en 46 mestverwerkingsscenario's vastgesteld, waarbij de effecten van het aandeel mineralenconcentraten, verlaging van de excretie van stikstof en fosfaat, varianten in derogatie en export van dikke fractie, op mestplaatsing en nutriëntenemissies zijn onderzocht. De scenario's zijn doorgerekend met het integrale milieumodel MITERRA-NL. Bij de in de scenario's gekozen uitgangspunten, leidde grootschalige productie en toepassing van mineralenconcentraten er toe dat meer van de stikstof en fosfaat die door vee wordt uitgescheiden binnen de wettelijke kaders aan landbouwgronden in Nederland kan worden toegediend. De behoefte aan stikstof- en fosfaatkunstmest in Nederland wordt daardoor minder en er hoeft minder mest te worden geëxporteerd. Het effect van grootschalige mestverwerking op ammoniak- en lachgasemissie en nitraatuitspoeling is beperkt. Bij grootschalige mestverwerking ontstaat geen ruimte voor een grotere veestapel. Als naast mestverwerking ook de stikstof- en fosfaatexcretie van vee wordt verlaagd, ontstaat er binnen de wettelijke kaders ruimte voor een grotere veestapel.

Producten

Lesschen, J.P., I. Staritsky en G.L. Velthof, 2011. Verkenning grootschalige toepassing van mineralenconcentraten in Nederland; Effecten op nutriëntenstromen en emissies. Wageningen, Alterra Rapport 2247.

Protocol Gebruiksvoorschriften

Samenstelling: O. Oenema, (Alterra, voorzitter), J. Schröder (PRI), J. Huijsmans (PRI), W. van Dijk (PPO), Th. Vellinga (WUR Livestock), P. Groenendijk (Alterra), W. Bussink (NMI), A. van Pul (RIVM), G.L. Velthof (Alterra, secretaris)

Activiteiten

Het ministerie van EL&I heeft aan de CDM gevraagd om een protocol op te stellen, dat in staat stelt zonder emissiemetingen in het veld te beoordelen welk risico de toepassing van mestsoorten, toedieningstechnieken en toedieningstijdstippen heeft op uitspoeling van stikstof en fosfaat naar grond- en oppervlaktewater en op de emissies van ammoniak en lachgas naar de atmosfeer. Met dit protocol moet in de toekomst een goede beleidsafweging kunnen worden gemaakt met betrekking tot gebruiksvoorschriften voor dierlijke mest en producten daarvan. Het ministerie vraagt hierbij zorg te dragen voor een breed wetenschappelijk en maatschappelijk draagvlak en een internationale review van het protocol.

In 2011 is een concept-protocol opgesteld en zijn methodieken ontwikkeld om het risico op nitraatuitspoeling, ammoniakemissie, stikstof- en fosfaatafspoeling en lachgasemissie te bepalen. Begin 2012 wordt een volledig concept protocol opgeleverd dat wordt besproken met de klankbordgroep en daarna wordt gereviewed.

Producten

Concept rapport gereed. Definitief rapport wordt in 2012 opgeleverd.

Boekje 30 vragen Bodemvruchtbaarheid

Samenstelling: R. Schils van Alterra is verantwoordelijk voor de teksten in het boekje over Bodemvruchtbaarheid. Hij heeft hiervoor een groot aantal personen binnen en buiten WUR geïnterviewd.

Activiteiten:

Het ministerie van EL&I heeft CDM gevraagd om een boekje over bodemvruchtbaarheid te maken voor een breed publiek. Het project levert een populair wetenschappelijke publicatie met 30 vragen en antwoorden over bodemvruchtbaarheid. Elke afzonderlijke vraag wordt beantwoord met 250 tot 500 woorden, en wordt voorzien van een of twee illustraties (tabel, figuur of foto).

De concept teksten zijn grotendeels gereed en zijn gebaseerd op de interviews met experts en een literatuurstudie.

Producten

Concept boekje gereed. Wordt in 2012 opgeleverd.

Differentiatie fosfaatnormen grasland

Samenstelling: F. Aarts (PRI, voorzitter), J. Oenema (PRI), O. Oenema (Alterra, secretaris), J. Reijs (LEI), J. Middelkoop (WUR Livestock Research), J. van Middelaar (PPP advies)

Activiteiten

Het ministerie van EL&I heeft de CDM gevraagd een studie uit te voeren naar nut en noodzaak van differentiatie van gebruiksnormen voor grasland naar opbrengstniveau. Bij de huidige gebruiksnormen wordt uitgegaan van een voor alle bedrijven gelijke opbrengst van 90 kg fosfaat/ha. De CDM werkgroep beantwoordt de volgende vragen:

1. Welke range in graslandopbrengsten worden in de praktijk waargenomen?
2. Hoe werkt de fosfaatonttrekking door grasland door in de stikstof- en fosfaatkringloop van een bedrijf?
3. Welke bedrijfseffecten kunnen op de lange termijn verwacht worden indien de indicatieve fosfaatgebruiksnormen voor 2015 ook voor de daarop volgende jaren van toepassing zullen zijn?
4. Welke bedrijven kunnen mogelijk negatieve bedrijfseffecten ondervinden en wanneer zullen deze optreden?
5. Bestaat er vanuit landbouwkundig / economisch oogpunt een noodzaak om bij de hoogte van de fosfaatgebruiksnormen rekening te houden met verschillen in graslandopbrengsten?

Producten

Oenema, J. H.F.M. Aarts, D.W. Bussink, R. Geerts, J.C. van Middelkoop, J. van Middelaar, J.C. Reijs. Differentiatie fosfaatgebruiksnormen naar graslandopbrengsten. WOt-rapport (concept gereed).

Scheuren grasland

Samenstelling: G. Velthof (Alterra, voorzitter), H. van Reuler (PPO), H. de Boer (WUR Livestock Research), J. Conijn (PRI)

Activiteiten

Sedert 2006 gelden beperkende bepalingen voor het vernietigen van de graszode van grasland. Deze bepalingen zijn opgelegd door de Europese Commissie vanwege de derogatie van de Nitraatrichtlijn met betrekking tot norm van 170 kg N per ha uit dierlijke mest. Er is echter een beperkt draagvlak voor de bepalingen in het zandgebied, waar ze ook het meest beperkend zijn. Dit geldt zowel voor het scheuren van grasland in het kader van graslandvernieuwing als het scheuren van grasland ten behoeve van de teelt van bollen die in het voorjaar worden geplant, zoals lelies en gladiolen. Het ministerie van EL&I heeft aan de CDM gevraagd om de milieukundige gevolgen te beoordelen van:

- Het scheuren van grasland op zandgrond in het kader van graslandvernieuwing in de periode van 15 september tot 1 november.
- Het scheuren van grasland op zandgrond in de maand oktober, ten behoeve van de teelt van bollen, die in het voorjaar worden geplant.

Eind 2011 heeft het ministerie van EL&I aan de CDM gevraagd om ook na te gaan wat het effect is van grondontsmetting op de nitraatuitspoeling bij de teelt van mais in vergelijking tot een vanggewas.

Producten

Concept advies: Analyse van milieukundige gevolgen van scheuren van grasland in het najaar. 14 december 2011. Definitief advies wordt in 2012 opgeleverd; er wordt dan ook ingegaan op effecten grondontsmetting op risico nitraatuitspoeling bij maisteelt.

Reviews

Samenstelling: J. Schröder (PRI), G. Velthof (Alterra), O. Oenema (Alterra), N. van Eekeren (Louis Bolk Instituut), B. Meerburg (WUR Livestock Research)

Activiteiten

De jaarlijkse derogatie rapportage van RIVM en LEI is door CDM gereviewed.

Drie rapporten uit de Evaluatie Meststoffenwet (EMW) zijn gereviewed:

- Waterkwaliteit (RIVM)

- Uitvoering van de Meststoffenwet (LEI)
- Bodemvruchtbaarheid en gewasopbrengsten (Alterra)

Producten

April 2011 Review rapportage monitoring derogatie.

Oktober – December 2011: drie reviews in kader van de EMW.

Themadagen en workshops

Brainstormvergadering sturing dieraantallen 30 maart 2011

Deelnemers: Erik Mulleneers (EL&I), Andre van Straaten (EL&I), Vertegenwoordiger Directie Oost (EL&I), Mark de Bodem (EL&I), Oene Oenema, Gerard Velthof, Hans van Grinsven

Product

Commissie van Deskundigen Meststoffenwet. 2011. Je gaat het pas zien als je het door hebt. Over sturing dieraantallen. Een essay ten behoeve van een brainstormvergadering met het ministerie van EL&I over sturing van diertaantallen in Nederland.

Brainstormbijeenkomst alternatieve uitwerking gebruiksnormenstelsel, 29 juni 2011 in Den Haag

Louise Veerbeek (EL&I), Dennis de Kok (EL&I), Eric Mulleneers (EL&I), Maret Oomen (EL&I), Martin van Rietschoten (EL&I), Piet Soons (EL&I), Puck Bonnier (EL&I), Henk Hoving (I&M), Kaj Locher (I&M), Kaj Sanders (I&M), Douwe Jonkers (I&M), Johan Klitsie (I&M), Oene Oenema (Alterra), Gerard Velthof (Alterra), Hein ten Berge (PRI), Wim van Dijk (PPO), Hans van Grinsven (PBL), ea.

Producten

Gerard Velthof en Oene Oenema. 2011. Mogelijkheden tot wijziging gebruiksnormenstelsel; een eerste reactie. Notitie ten behoeve Brainstormbijeenkomst alternatieve uitwerking gebruiksnormenstelsel.

Gerard Velthof. Alternatieve uitwerking gebruiksnormenstelsel. Powerpoint presentatie Brainstormbijeenkomst alternatieve uitwerking gebruiksnormenstelsel.

Themamiddag

Themamiddag Monitoring mestmarkt en mestverwerking, 21 november 2011 in Utrecht.

Programma

- Toelichting programma (O. Oenema, CDM)
- Synthese monitoring mestmarkt (T. De Koeijer, LEI)
- Voerspoor en mestverwerking als oplossing (H. Bos, ministerie van EL&I)
- Mestverwerking in de praktijk (J. Van Paasen, KUMAC)

- Afzet dunne mestfracties in akkerbouw (P. Brouwers, LTO)
- Kritische kanttekeningen bij focus op mestverwerking (H. van Grinsven, PBL)
- Plenaire discussie
- Conclusies en sluiting

5. Adviezen van de CDM aan het ministerie van EL&I

In onderstaande tabel staat een overzicht van de adviezen die het CDM in 2011 aan het ministerie van EL&I heeft gegeven. Een kopie van deze adviezen is beschikbaar op de website van de CDM via: <http://www.cdm.wur.nl/>

CDM-adviezen 2011:

- Gebruiksnorm voor brouwergerst. 18 mei 2011 (Ref. 11/N&M0037).
- Mest in najaar bij Winterkoolzaad. 18 mei 2011 (Ref. 11/N&M0036).
- BEX zoogkoeien. 14 december 2011 (Ref. 11/N&M0063).
- Review Praktijkproef. 14 december 2011 (Ref. 11/N&M0064).
- Concept advies: Analyse van milieukundige gevolgen van scheuren van grasland in het najaar. 14 december 2011.
- Zeven beoordelingen van verzoeken voor opname van afval- en reststoffen op gebruiksmogelijkheden als meststof (opname in bijlage Aa van Uitvoeringsregeling Meststoffenwet) of als covergistingmateriaal. Deze beoordelingen worden niet gepubliceerd op de website van de CDM.

6. Correspondentie met Tweede Kamer waarin aan CDM wordt gerefereerd en aanpassingen Uitvoeringsregeling Meststoffenwet op basis CDM-beoordelingen

Correspondentie met Tweede Kamer

Stand van zaken praktijkproef bovengrondse aanwending drijfmest. 24 mei 2011. Referentie 201207.

“..... Voor de eindbeoordeling van het onderzoek is van belang in hoeverre de emissie van ammoniak bij het bovengronds uitrijden van drijfmest bij de deelnemers aan de proef afwijkt van die van bedrijven die drijfmest toedienen op de wettelijk voorgeschreven emissiearme wijze. Aan de **Commissie van deskundigen meststoffenwet (CDM)** is gevraagd die beoordeling te geven. De verenigingen hebben daartoe aan de **CDM** gegevens verstrekt over de bedrijfsvoering. Verwachting is dat de **CDM** op korte termijn zal rapporteren.”

Toestaan nieuwe producten in co-vergisters. 16 juni 2011. Referentie 211523.

“.....De zogenoemde positieve lijst covergisting is feitelijk een tabel met daarin opgenomen gewassen, gewasproducten en omschrijvingen van rest- en afvalstoffen die zijn toegestaan om te vergisten met dierlijke mest. Alleen stoffen waarvan is komen vast te staan dat er geen landbouwkundige of milieukundige bezwaren bestaan, worden toegevoegd aan de positieve lijst. De beoordeling daarvan gebeurt door de onafhankelijke **Commissie van Deskundigen Meststoffenwet (CDM)** aan de hand van een protocol “Beoordeling Stoffen Meststoffenwet”.....Binnenkort ontvang ik de beoordeling van de **CDM** betreffende de overige 13 stoffen.....”

Gebruiksnorm brouwerst. 21 juni 2011. Referentie 213238.

“.....In een brief van 5 juli 2010 heeft mijn ambtsvoorganger aan uw Kamer toegezegd te zullen reageren na ontvangst van de resultaten van nader onderzoek over de bemestingsbehoefte van dit gewas. Recent heeft de **Commissie van Deskundigen Meststoffenwet (CDM)** mij gerapporteerd over haar bevindingen. Naar aanleiding daarvan treft u bijgaand mijn reactie aan. De **Commissie** bevestigt dat gerst in sommige situaties of jaren, bij hoge opbrengsten, een te laag eiwitgehalte heeft om voor brouwerst te kunnen kwalificeren en dat in die situaties met een hogere stikstofgift wel een goede brouwkwaliteit had kunnen worden verkregen. Met een hogere norm zouden telers dit probleem kunnen ondervangen. De **CDM** wijst er tevens op dat een algemeen hogere norm tot gevolg heeft dat meer nitraat uitspoelt en dat die bovendien ook landbouwkundige nadelen kan hebben. Om een optimum hierin te vinden bepleit, de **CDM** onderzoek naar een bemestingsstrategie voor een economisch optimale stikstofgift van brouwerst die rekening houdt met het opbrengstniveau en eiwitgehalte en die tevens rekening houdt met landbouwkundige neveneffecten. Dat onderzoek kan deels op basis van bestaande gegevens worden uitgevoerd. De **CDM** waarschuwt er wel voor dat een knelpunt blijft dat de te realiseren opbrengst pas na een bepaald groeistadium goed geschat kan worden en dat niet bekend is of er dan nog bemest kan worden en wat daarvan eventueel de gevolgen zijn. Een hogere norm geeft daarom hoe dan ook een verhoogd risico op nitraatuitspoeling.”

Kamervragen grondontsmetting. 17 november 2011. Referentie 241776.

..... Er zijn aanwijzingen dat grondontsmetting de mineralisatie en nitrificatie beperkt en daarmee de uitspoeling van nitraat. Ik heb aan de **Commissie van Deskundigen Meststoffen** advies gevraagd over de effectiviteit van dit proces in vergelijking met de teelt van een vanggewas.”

Kringloopboeren. 25 november 2011. Referentie 244427.

“.....Die evaluatie zal mede geschieden op basis van berekeningen die de Commissie van Deskundigen Meststoffen (**CDM**) op mijn verzoek heeft uitgevoerd naar dat effect. De **CDM** zal haar rapport binnenkort opleveren.”

Aanpassingen Uitvoeringsregeling Meststoffenwet op basis CDM-beoordelingen

De uitgebrachte oordelen over afval- en reststoffen als meststof of co-vergistingmateriaal hebben geleid tot uitbreiding van bijlage Aa van de Uitvoeringsregeling Meststoffen. Deze uitbreiding is deels het gevolg van oordelen die de CDM in 2010 heeft uitgebracht en deels in 2011. In 2011 heeft eveneens een uitbreiding van deze bijlage plaats gevonden door de studie betreffende de risicoanalyse van de zogenoemde LTO/BBO-lijst.

Regeling van de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van 12 mei 2011, nr. 199682 houdende wijziging van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet in verband met een versoepeling van de voorwaarden voor boer-boer transport en de toevoeging van stoffen aan Bijlage Aa. Staatscourant 2011 nr. 8459 17 mei 2011

Aan de lijst onder I. Stoffen die als meststof kunnen worden verhandeld, werden toegevoegd

18. Reststof die is vrijgekomen bij de productie van methionine en die bestaat uit een waterige oplossing van kaliumbicarbonaat, enig kaliumcarbonaat en resten methionine, alanine en dimeren van methionine (kaliumbicarbonaat uit methionineproductie).

19. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige productie van papier en karton en die bestaat uit een mengsel van geschoond papiercellulose en oppervlaktewater (stabilisator voor het bodemoppervlak op basis van papiercellulose).

20. Reststof die is vrijgekomen bij rookgasontzwavelinginstallaties van de poederkoolgestookte elektriciteitscentrale met bijstook van biomassa na wassen met een calciumhydroxide-suspensie en afscheiding en droging en die bestaat uit calciumsulfaatdihydraat (rookgasont-zwavelinggips van kalk uit poederkoolgestookte elektriciteitscentrale).

21. Reststof die is vrijgekomen bij rookgasontzwavelinginstallaties van de poederkoolgestookte elektriciteitscentrale met bijstook van biomassa na wassen met een calciumcarbonaatsuspensie en afscheiding en droging en die bestaat uit calciumsulfaatdihydraat (rookgasont-zwaveling-gips van kalksteen).

Aan de lijst onder III. Stoffen die bij de productie van meststoffen kunnen worden gebruikt, werden toegevoegd:

2. Reststof die is vrijgekomen bij rookgasontzwavelingsinstallaties van de poederkoolgestookte elektriciteitscentrale met bijstook van biomassa na wassen met een calciumhydroxide-suspensie en afscheiding en droging en die bestaat uit calciumsulfaatdihydraat (rookgasontzwavelingsgips van kalk uit poederkoolgestookte elektriciteitscentrale).

3. Reststof die is vrijgekomen bij rookgasontzwavelingsinstallaties van de poederkoolgestookte elektriciteitscentrale met bijstook van biomassa na wassen met een calciumcarbonaatsuspensie en afscheiding en droging en die bestaat uit calciumsulfaatdihydraat (rookgasontzwavelingsgips van kalksteen).

Aan de lijst onder IV. Eindproducten van bewerkingsprocédés die als meststof kunnen worden verhandeld, worden onder Categorie 1, onderdeel C1, toegevoegd:

17. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige verwerking van suikerbieten via een proces van wassen, snijden en extraheren met heet water ten behoeve van de winning van suiker en dat uitsluitend bestaat uit het geperste snijdsel (bietenperspulp).

18. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige verwerking van uien en die uitsluitend bestaat uit al dan niet ontwaterde, vermalen en gekookte uien, dat resteert na het kook- en distillatie-proces ten behoeve van de winning van uienolie (uienpulp).

19. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige verwerking van uien en dat uitsluitend bestaat uit het perssap van pulp van vermalen en gekookte uien, dat resteert na het kook- en destillatie-proces ten behoeve van de winning van uienolie (uiensap).

20. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige verwerking van geschoonde en gewassen zetmeelaardappelen die zijn fijn gemaakt met behulp van raspen en waaruit aardappelzetmeel en aardappelvruchtwater zijn verwijderd en dat vervolgens met persen ontwaterd is (aardappelpersvezels).

21. Reststof die is vrijgekomen bij het brouwen van bier en bestaat uit uitgetrokken en afgewerkte mout en dat uitsluitend bestaat uit het omhulsel van kaf, vruchtwand of zaadhuid en niet in warm water oplosbare bestanddelen van gerst of tarwe (bierbostel).

22. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige verwerking van cichoreiwortelen tot inuline en fructosestroop en dat uitsluitend bestaat uit het uitgewassen en uitgeperste snijdsel (cigarant).

Aan de lijst onder IV. Eindproducten van bewerkingsprocédés die als meststof kunnen worden verhandeld, werden onder Categorie 1, onderdeel C2, toegevoegd:

5. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige productie van uitsluitend de voedingsmiddelen salades, sauzen en quiches en die bestaat uit slib na fysisch-chemische zuivering van afvalwater door flocculatie en flotatie (voedingsmiddelen flotatieslib).

6. Reststof die is vrijgekomen bij de productie van brood en banket en die bestaat uit resten brood, koek, banket en deegresten en die zijn uitgevallen bij het productieproces en

oorspronkelijk bestemd waren om in voedingsmiddelen te verwerken en niet bestaan uit veegvuil, productievreemde delen, keukenafval en etensresten (bakkerijrestproducten).

Regeling van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie van 27 september 2011, nr. 230893 houdende wijziging van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet in verband met een versoepeling van de voorschriften voor het vervoer van dierlijke mest, Staatscourant 2011 nr. 17194 28 september 2011.

1. Aan de lijst onder I. Stoffen die als meststof kunnen worden verhandeld, werden toegevoegd:

22. Reststof die is vrijgekomen bij de chemische reiniging van lucht uit een bedrijfshal met tunnels waarin pluimveemest wordt gecomposteerd, gedroogd en gepelleteerd, door middel van het wassen met een verdunde waterige oplossing van zwavelzuur en die bestaat uit een zure oplossing van ammoniumsulfaat in water (ammoniumsulfaathoudend spuiwater van chemische luchtwassers van mestkorrelinstallaties voor pluimveemest).

23. Reststof die is vrijgekomen bij de fabrieksmatige verwerking van uien en dat uitsluitend bestaat uit het perssap van pulp van vermalen en gekookte uien, dat resteert na het kook- en destillatie-proces ten behoeve van de winning van uienolie (uienperssap).

2. Onder IV. Eindproducten van bewerkingsprocedés die als meststof kunnen worden verhandeld, categorie A1 Gewas(-producten) voor de biogasproductie werden de volgende wijzigingen aangebracht:

a. na 'weidegras' wordt ingevoegd: , op het veld gedroogd weidegras;

b. na 'zaad van kool- of raadzaap', wordt ingevoegd: stro van koolzaad;

c. na 'zaad van erwten' wordt ingevoegd: , gehele plantsilage van erwten.

3. Onder IV. Eindproducten van bewerkingsprocedés die als meststof kunnen worden verhandeld komt categorie B werd gewijzigd tot:

B stoffen van plantaardige herkomst afkomstig van natuurterrein als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel e, van het Besluit gebruik meststoffen

1. Weidegras en op het veld gedroogd weidegras afkomstig van grasland als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel c, van het Besluit gebruik meststoffen.

4. Onder IV. Eindproducten van bewerkingsprocedés die als meststof kunnen worden verhandeld, categorie C1 Stoffen van plantaardige herkomst, werd in onderdeel 19 '(uiensap)' vervangen door: (uienperssap).

5. Onder IV. Eindproducten van bewerkingsprocedés die als meststof kunnen worden verhandeld werden aan categorie C1 Stoffen van plantaardige herkomst toegevoegd:

23. Reststof die is vrijgekomen bij de verwerking van gemalen en gezeefde erwten waaruit eiwit en/of zetmeel is verwijderd en waaruit eventueel vocht door persing is onttrokken en hoofdzakelijk bestaat uit celwanden en zetmeel (erwten(pers)vezel).

24. Reststof die is vrijgekomen bij de verwerking van gemalen en gezeefde erwten waaruit celwanden en zetmeel verwijderd is en hoofdzakelijk bestaat uit eiwit (erwteneiwit).

25. Reststof die is vrijgekomen bij de verwerking van gemalen en gezeefde erwten waaruit eiwit en/of zetmeel onttrokken is en gemengd is met erwteneiwit (erwtencrème).

26. Reststof die is vrijgekomen bij de winning van olie door extractie en geschikte hittebehandeling van kool- en raapzaadschilfers en hoofdzakelijk bestaat uit celwanden, zetmeel en eiwit afkomstig van koolzaad of raapzaad (koolzaadschroot of raapzaadschroot).

27. Bijproduct die vrijgekomen is bij de verwerking van geschoonde gerst tot gort, grutten of bloem en vrijwel uitsluitend bestaat uit het endospermen fijne schilddeeltjes (doppen) van de gerstkorrel (gersteslijpmeelpellets).

28. Reststof die is vrijgekomen bij de bereiding van bloem of mout uit geschoonde tarwekorrels en overwegend bestaat uit gries, fijne tarwestof van doorval door zeven en afzuiginstallaties, afgekeurde bloem, tarwebloem, gebroken tarwe en onkruidzaden (tarwevoergriespellets).

29. Reststof die is vrijgekomen bij de verwerking van geschoonde gerstekorrels tot mout en die in hoofdzaak bestaat uit de gerstspellen (gerstspellen).

30. Reststof die is vrijgekomen bij de productie van alcohol uit vergist beslag van graan nadat de alcohol (ethanol, bioethanol) door destillatie is verwijderd en dat in hoofdzaak bestaat uit de vaste residuen van granen al dan niet gedroogd (graanspoeling, gedroogde graanspoeling).

31. Reststof verkregen bij de verwerking van geschoonde, gebrande en gemalen koffiebonen tot koffie-extract en die bestaat uit het bezinksel van gemalen geëxtraheerde gebrande en gemalen koffiebonen (koffiedik).

6. Onder IV. Eindproducten van bewerkingsprocedures die als meststof kunnen worden verhandeld worden aan categorie C2 Stoffen van dierlijke herkomst al dan niet gecombineerd met stoffen van plantaardige herkomst werd toegevoegd:

7. Reststof die is vrijgekomen bij de bereiding van kaas, kwark of caseïne en hoofdzakelijk bestaat uit melksuiker (lactose), resten eiwit en resten melkvet en mineralen van melk. De reststof kan geconcentreerd of gedroogd zijn (wei, weiconcentraat of gedroogde wei).

8. Reststof die is vrijgekomen bij het ontkorsten van kaas afkomstig van gepasteuriseerde koeienmelk en bestemd is voor levensmiddelen en die bestaat uit kaas, kaaskorst en maximaal 3% kaaskorstbedekkingsmiddel van copolymeren van vinylacetaat en maximaal 0,0006% Natamycine (E235) bevat (kaasschaafsel).

7. Producten

Rapporten

- Bruggen, C. van, C.M. Groenestein, B.J. de Haan, M.W. Hoogeveen, J.F.M. Huijsmans, S.M. van der Sluis en G.L. Velthof, 2011a. Ammoniakemissie uit dierlijke mest en kunstmest in 2009. Berekeningen met het Nationaal Emissiemodel voor Ammoniak (NEMA). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt werkdocument 251. 34 blz..
- Bruggen, C. van, C.M. Groenestein, B.J. de Haan, M.W. Hoogeveen, J.F.M. Huijsmans, S.M. van der Sluis en G.L. Velthof, 2011b. Ammoniakemissie uit dierlijke mest en kunstmest, 1990-2008; Berekeningen met het Nationaal Emissiemodel voor Ammoniak (NEMA). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument 250. 110 blz.
- Ehlert, P.A.I, H. Van Wijnen, J. Struijs, T.A. van Dijk, L. Scholl en L.P.R. de Poorter. 2011. Risicobeoordeling van afval- en reststoffen bestemd voor gebruik als covergistingsmateriaal. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument xx. 165 blz. (in concept gereed).
- Ehlert, P.A.I., L.R.M. de Poorter, P. van Beelen, J. Struijs, L. Posthuma, L. van Schöll en T.A. van Dijk. 2011. Opties voor alternatieve systematiek voor covergistingsmaterialen. Notitie over de opzet en beoordeling van milieuhygiënische risico's, 126 blz. (in concept gereed).
- Hoop, J. de, F. Bunte, P.W. Blokland, H. van Kernebeek, H. Vrolijk, H. Luesink, T. de Koeijer (2011) Economische analyse van de mestmarkt; Opties voor het stimuleren van innovaties. LEI rapport 2011-046.
- Koeijer, T.J. de, M.W. Hoogeveen & H.H. Luesink (2011). Synthese monitoring mestmarkt 2006-2010. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-rapport 116.
- Lesschen, J.P., I. Staritsky en G.L. Velthof, 2011. Verkenning grootschalige toepassing van mineralenconcentraten in Nederland; Effecten op nutriëntenstromen en emissies. Wageningen, Alterra Rapport 2247.
- Luesink, H.H., P.W. Blokland en J.N. Bosma (2011) Monitoring mestmarkt 2010; Achtergronddocumentatie. LEI rapport 2011-048.
- Oenema, J. H.F.M. Aarts, D.W. Bussink, R. Geerts, J.C. van Middelkoop, J. van Middelaar, J.C. Reijs. Differentiatie fosfaatgebruiksnormen naar graslandopbrengsten. WOt-rapport (concept gereed).

Notities

- Commissie van Deskundigen Meststoffenwet. 2011. Je gaat het pas zien als je het door hebt. Over sturing dieraantallen. Een essay ten behoeve van een brainstormvergadering met het ministerie van EL&I over sturing van diertaantallen in Nederland.
- Gerard Velthof en Oene Oenema. 2011. Mogelijkheden tot wijziging gebruiksnormenstelsel; een eerste reactie. Notitie ten behoeve Brainstormbijeenkomst alternatieve uitwerking gebruiksnormenstelsel.

Wetenschappelijke publicaties

Velthof, G.L., C. van Bruggen, C.M. Groenestein, B.J. de Haan, M.W. Hoogeveen, J.F.M. Huijsmans (2012) A model for inventory of ammonia emissions from agriculture in the Netherlands. *Atmospheric Environment* 46, 248-255.

Presentaties

Gerard Velthof, *Direct and indirect N₂O emissions from agriculture*. Presentatie in het kader van de review van de Nederlandse methodiek om broeikasgasemissies te bepalen op 28 september 2011 in Utrecht.

Gerard Velthof. *Alternatieve uitwerking gebruiksnormenstelsel*. Powerpoint presentatie Brainstormbijeenkomst alternatieve uitwerking gebruiksnormenstelsel op 29 juni 2011 in Den Haag.

Bijlage 1. Achtergrond bij Toetsing stoffen

De Meststoffenwet verbiedt het gebruik van afval- en reststoffen. Bij de inrichting van de verhandeling van meststoffen in kader van de Meststoffenwet is echter een voorziening getroffen om afvalstoffen als meststof regulier te mogen verhandelen en als meststof toe te passen. Deze voorziening wordt ook wel aangemerkt als het 'luikje' tussen de Wet Milieubeheer, waaronder de afvalstoffenwet ressorteert, en de Meststoffenwet. Aan de passage door het luikje heeft het toenmalige ministerie van LNV in het kader van de Meststoffenwet voorwaarden gesteld. Er geldt een toelatingsprocedure. Onderdeel van deze procedure is dat over een afvalstof een oordeel wordt opgesteld betreffende de landbouwkundige en milieukundige effecten van toepassing van een afvalstof als meststof bij verantwoord landbouwkundig gebruik. Het oordeel wordt betrokken bij de beslissing door de minister LNV, thans de staatsecretaris van EL&I, over plaatsing van een afvalstof in bijlage Aa van de URMW. Als een afval- of reststof eenmaal opgenomen is in bijlage Aa van de URMW is vrije verhandeling mogelijk. Een afval- of reststof staat niet op naam van een producent of handelshuis.

Voor het opstellen van het oordeel heeft de CDM een protocol opgesteld (Van Dijk e.a., 2008). Dit protocol werd in 2009 op verzoek van het ministerie van LNV door de CDM aangepast waardoor afval- en reststoffen ook beoordeeld kunnen worden op het gebruik als covergistingsmateriaal (Van Dijk e.a., 2009). Het opstellen van oordelen over afval- en reststoffen bestemd voor toepassing als meststof of als covergistingsmateriaal wordt uitgevoerd door een werkgroep die ressorteert onder de CDM en bestaat uit materiedeskundigen van WUR, RIVM en NMI. Bij het oordeel worden de landbouwkundige werkzaamheid als meststof of de bijdrage aan de biogasproductie bij covergistingsmaterialen en een milieutoets betrokken.

Het in 2009 ingevoerde Protocol Beoordeling Stoffen Meststoffenwet, versie 2.1 (Protocol) leidt met grote regelmaat tot een negatief oordeel. Dit is een gevolg van het ontbreken van informatie en/of een negatief beoordelingsresultaat van de milieutoets. Negatieve oordelen remmen de uitbreiding van het aantal stoffen in bijlage Aa van de URMW (dit wordt de positieve lijst genoemd). Dit wordt door het bedrijfsleven met name bij de toelating van afval- en reststoffen als te strikt ervaren.

Bij de uitvoering van de toetsing van bepaalde reststoffen aan voornoemd Protocol worden knelpunten gesignaleerd:

- I. Het Protocol hanteert een systematiek die leidt tot een strengere beoordeling van residuen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden dan bij andere beoordelingskaders – bv. bij toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden – wordt gehanteerd. Als gevolg daarvan leidt toetsing aan voornoemd Protocol relatief vaak tot een negatief oordeel.
- II. Het Protocol toetst aan Verwaarloosbaar Risico (VRbodem). Vaak ontbreken bodemnormen voor VRbodem of Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau (MTRbodem). Het ontbreken van een normwaarde leidt, conform het Protocol, tot een negatief oordeel.

- III. In geval een detectielimiet wordt opgegeven voor een contaminant, wordt de milieutoets van het Protocol uitgevoerd met de waarde van die limiet. Detectielimieten zijn vaak dusdanig hoog dat dit leidt tot een negatief oordeel. Daarnaast introduceert het rekenen met een fictieve waarde onzekerheid bij de uitkomst van de milieutoets. De grondslag voor het oordeel is onzeker en daardoor de basis voor een negatief oordeel.

Deze knelpunten zijn tijdens een overleg met het ministerie LNV-DAKV op 22 juni 2010 besproken. Het overleg heeft geresulteerd in drie verzoeken van het ministerie LNV-DAKV aan de Commissie van Deskundigen Meststoffenwet (CDM) betreffende:

- i. een inventarisatie over normenstelsels met hun beschermingsdoel en onderliggende systematiek;
- ii. de toepassing van verschillende systematieken op afval- en reststoffen die bestemd worden om als meststof of als covergistingsmateriaal te worden toegepast met spiegeling aan Duitse, Belgische en Deense regulering voor identieke stoffen; en
- iii. opties voor herziening van normen voor anorganische en organische contaminanten.

Deze drie verzoeken met onderliggende vragen werden uitgewerkt in een projectvoorstel. Tijdens een startbijeenkomst met vertegenwoordigers van het toenmalige ministerie LNV, het toenmalige ministerie VROM, RIVM, NMI en Alterra op 8 september 2010 werden onderwerpen van verzoeken geprioriteerd. Prioriteit werd gelegd bij de beoordeling van 21 stoffen, ingediend door LTO-Noord en de Biogas Branche Organisatie. De lijst met stoffen is door het ministerie EL&I uitgebreid met 6 andere stoffen. Het ministerie EL&I heeft daarbij tevens verzocht om de mogelijkheden te verkennen van een soepeler vorm van de beoordeling van residuen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Na uitvoering van deze studie werd aan de CDM het verzoek gericht om een studie uit te voeren over opties voor een alternatieve systematiek waarmee het bedrijfsleven zelf kan beoordelen of een covergistingsmateriaal een milieuhygiënisch acceptabele kwaliteit heeft.

Met boven gegeven achtergrond en aanleiding zijn in 2011 zijn drie activiteiten uitgevoerd ressorterend onder de CDM inzake de beoordeling van het gebruik van afval- en reststoffen als meststof of als covergistingsmateriaal.

1. Beoordeling van afval- en reststoffen op gebruiksmogelijkheden als meststof of als covergistingsmateriaal.
2. Studie betreffende de risicobeoordeling van afval- en reststoffen bij gebruik als covergistingsmateriaal.
3. Studie betreffende opties voor een Alternatieve Systematiek waarmee het bedrijfsleven afval- en reststoffen kan beoordelen op toepassingsmogelijkheden als covergistingsmateriaal.